

Şırnak İlinin Termal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilme

Seyithan Sıraç ÜREN¹

Gülseren YURCU^{2*}

^{1,2} Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi Rekreasyon Yönetimi Bölümü

*Corresponding author e-mail: gulserenyurcu@akdeniz.edu.tr

ORCID: 0000-0002-6735-0430

Received: 10.02.2023 Accepted: 20.04.2023

Özet

Geçmişten günümüze insanlar sağlıklarını korumak, iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla çeşitli seyahatlerde bulunmuşlardır. Sanayi devrimi sonrası gelişen kentleşme, yoğun iş temposundan kaynaklı olumsuz çalışma koşulları ve çevredeki doğal kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesinden dolayı bireylerin hem bedensel hem de ruhsal sağlıklarında bozulmalar meydana gelmiş ve beraberinde hastalıklar ortaya çıkmıştır. Sağlık sorunlarının giderilmesi ve iyileştirilmesi için insanlar sağlık turizmine yönelmişlerdir. Sağlık turizminin bir kolu olan termal turizm de dünyanın bilinen en eski sağlık turizm türlerinden biridir. Termaller hem beden için hem de zihin için şifa kaynağı olmakla beraber çeşitli hastalıkların iyileştirilmesinde doğal kaynakların farklı yöntemlerle kullanımıyla insan sağlığına faydalı olmuştur. Türkiye’de sağlık turizminin başını çeken medikal turizm olsa da termal turizm potansiyeli çok eski tarihe sahip olup turistlerin tercih ettiği ülke konumundadır. Bu çalışma da Şırnak’ın termal turizm potansiyeli araştırılmış olup, Şırnak bölgesindeki kaplıcaların keşfedilmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel çalışma yöntemiyle yapılmış olup literatür taramasıyla daha önce yapılan çalışmalar derlenip toplanmıştır. Özellikle Şırnak termal turizmine yönelik çalışmaların literatürde çok az bulunması çalışmayı önemli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Termal Turizm, Şırnak, Kaplıcalar, Sağlık Turizmi*

Evaluation of Thermal Tourism Potential of Şırnak Province

Abstract

From past to present, people have made various journeys to protect, develop and improve their health. Due to the unfavorable working conditions caused by the urbanization, intense work pace and rapid consumption of natural resources in the environment after the industrial revolution, both the physical and mental health of individuals have deteriorated and diseases have emerged. In order to eliminate and improve health problems, people have turned to health tourism. Thermal tourism, a branch of health tourism, is one of the oldest known types of health tourism in the world. Hot springs are a source of healing for both the body and the mind, and they have been beneficial to human health by using natural resources in different ways in the healing of various diseases. Although medical tourism is at the forefront of health tourism in Turkey, thermal tourism potential has a very old history and is a country preferred by tourists. In this study, the thermal tourism potential of Şırnak province was investigated and it was aimed to discover the thermal springs in the Şırnak region. The research was carried out with the qualitative research method, and previous studies were compiled and collected through literature review. The fact that there are very few studies on Şırnak thermal tourism in the literature makes the study important.

Keywords: *Thermal Tourism, Şırnak, Hot Springs, Health Tourism*

1.Giriş

20 yy. ile beraber sanayileşmedeki gelişmeler ve kentleşmeden doğan olumsuz etkiler toplum sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun neticesinde doğal kaynakların kirlenmesiyle beraber birlikte çevrenin bozulması gündelik yaşamı çeşitli şekilde etkileyerek çoğu rahatsızlıkları ortaya çıkarmaktadır. Bedensel yorgunluk ve yıpranmanın yanında dolaşım, solunum, sindirim ve diğer sistemlerde oluşan bazı hastalıklar iş gücü verimliliğini ve üretimini düşürmektedir. Ortaya çıkan bu sağlık sorunlarının giderilmesi, kişi sağlığının korunması ve iş gücü verimliliğinin artırılması için insanların sağlık turizmine yönelmeleri desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Kişilerin ve toplumların yaşam kalitelerini dengelemek, geliştirmek ve iyileştirmek sağlıklı yaşam standartları etrafında zinde olmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan hizmet ve tesisler sağlık, güzellik, zindelik merkezleri olarak kendini ortaya çıkarmaktadır (Belkayalı, 2009).

Günümüzde gelişen teknoloji ve yoğun iş temposundan dolayı sağlık dengesizlikleri öne çıkmaktadır. Bundan dolayı işyerinde, okulda ve diğer yaşam ortamlarında kişilerde stres kaynaklarından uzaklaşma ihtiyacı kendini göstermektedir. Bu nedenle kişiler sağlıklarını ve zindeliklerini iyileştirmek veya korumak amaçlı tatil seyahatlerine yönelmektedirler (Brandao vd., 2001). Sağlığı bozan olumsuz ortamlarda bulunmak zorunda kalan insanlar sağlığını korumak, geliştirmek ve hastalıklarına şifa bulmak amacıyla sağlık turizmine yöneldikleri görülmektedir (Akbulut,2010).

Sağlık turizmi kavramı insan sağlığını bozan her çeşit tedavi ve iyileştirmeyi içeren uygulamaların seyahat ve konaklama hizmetleri ile birleştirilerek sunulan hizmet turizminin bir türü ve çeşididir (Çelik vd., 2013). Sağlık turizmi kişinin beden ve zihnini dinlendirmek, artırmak veya korumak için tasarlanmış tatil merkezli tüketiciyi teşvik eden bir kavramdır (Stolk, 2009). Bununla beraber sağlık turizmi, sağlıklarını korumak ve iyileştirmek amacıyla bulundukları yerden başka bir yere belirli bir süre yer değiştirmek için kişilerin gittikleri seyahatlerdir. Kısaca baktığımızda sağlık turizminin tanımı, 3 maddeden oluşmaktadır (Jadhav vd., 2013):

- Bulunduğu yerden başka bir yerde kalınmalı
- Yapılan seyahatin en büyük sebebi sağlık amacı taşınmalı
- Belirlenen boş bir zamanda yapılması.

Modern çağla beraber bireylerde gelişen sağlık bilincinin artması, küreselleşme, yaşlanan nüfusun artması ve turist taleplerindeki değişim gibi nedenler sağlık turizmine olan talebin artmasına neden olmaktadır. Özellikle pandemi dönemi gibi salgın hastalıkların küresel çapta insan sağlığını tehdit etmesiyle beraber bir kez daha insan sağlığının ne kadar önemli ve hassas olduğu ortaya çıkmıştır.

2.Termal Turizm

Termal turizme yönelik çok sayıda tanım yapılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı termal turizmi; *“Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur. banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında. iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi ve diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamalarının. yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür”* şeklinde tanımlamıştır (Anonim, 2022a).

Sağlık turizminin diğer bir yönü olan termal turizm, dünyanın en eski sağlık turizm türlerinden olup zaman içinde farklı değişimler geçirmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Termallerin ilk kullanıldığı dönemler de şifalı yerler olarak bilinip hem seyahat hem de sağlık amaçlı tercih edilmiştir (Jarrasse, 2010).

Termal turizm hem beden için hem de zihin için şifa kaynağı olup, uzun zamandır bazı hastalıkların iyileştirilmesinde tedavi edici özelliğe sahip olan doğal kaynaklar olarak nitelendirilmiştir (Eşiyok vd., 2017). Termal turizm hem fiziksel hem psikolojik hem de sosyal refahı arttırmakla kalmayıp bununla beraber estetiğin gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Bundan dolayı da beden, zihin ve ruha genel anlamda esenlik sağlamaktadır (Brandao vd.,2021).

Termal turizmin en temel. güçlü yönlerine baktığımızda;

- Yüksek ortalama. kalış süreleri
- Diğer turizm türlerinden. daha uzun sürmesi
- Mevsime düşük bağımlılığından. dolayı çok fazla değişkenlik göstermemesi

- Kaplıcaların kırsal kesimlerde olmasından kaynaklı. yerel ekonomiye canlılık katması belirleyici bir faktördür (Alen vd., 2006).

Günümüzde alternatif turizm gelişmekle beraber önem kazanmıştır. Alternatif turizm çeşitlerine verilen önemle beraber termal turizm de önem kazanmış ve bu doğal kaynakların olduğu yerlerdeki destinasyonlar bir çekim merkezi haline gelmiştir (Akbulut, 2010).

Termal turizm, şifalı sularla günde sadece 2-3 kez yıkanmak anlamı taşımamaktadır. Termal turizmin amacı kaplıcanın içinde barındırdığı şifalı suların. belirlenmiş şifa özelliği ile uzman hekimler denetiminde etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır. Bunun yanında dinlenmek, spor, eğlenmek ve rekreasyon gibi insan sağlığını korumak, geliştirmek ve zinde kalması amacıyla sağlıklı bir ortam sunmaktadır. Termal turizm, termal tesislerin güneş, temiz hava, uygun iklim ve doğanın çekiciliğiyle bütünleşen ve bununla beraber termal su özelliklerinin doğru kullanımı ile insan sağlığını ve turizm çekiciliklerinin birleştirilmesidir (Erdoğan ve Akınoğlu, 2007).

Termal turizmin diğer turizm çeşitlerine göre sağladığı avantajları; 12 ay boyunca turizm olanakları sağlaması, bulunduğu yerlerde yüksek istihdam sunması, bölgenin dengeli turizm gelişimine katkıda bulunması, insan sağlığını geliştiren aktivitelerin yanında dinlenme ve eğlenme gibi imkanlarını sağlaması ve kazançlı rekabet gücüne sahip yatırım seçeneklerinin olmasıdır (Anonim, 2022a).

2.1.Türkiye’de Termal Turizm

Türkiye dünya genelinde turizmde kendini kanıtlamış ve turizm sektöründe adını duyurmuştur. 2019 yılı COVID-19 salgınından önce turizm sektöründe ülkeye gelen turist sayısı bakımından dünyada altıncı sırada yer almaktadır. Türkiye gelişmiş altyapıya sahip sağlık kuruluşları ve sağlık sistemiyle beraber çok önemli jeotermal kaynaklarına sahiptir. Tarihi ve doğal güzellikleri, zengin kültürel mirası ve gelişmiş büyük ülkelere göre sağlık alanında düşük maliyetleri nedeniyle son yıllarda sağlık turizmi alanında tercih edilen bir ülke konumundadır (Kabacık, 2021).

Tablo 1’deki verilere bakıldığında 2003 yılında sağlık turizmi ziyaretçilerinin toplam ziyaretçi içindeki oranı %0,9’dur. Devam eden yıllarda düşüş yaşanmış olup, 2010 ve 2011 yılında bu oran %0,5’e kadar düşmüştür. 2012 yılından itibaren tekrar yükseliş yaşanmış ve 2021 yılında bu oran %2,2’ye kadar çıkmıştır.

Tablo 1. Türkiye’de Yıllara Göre Turizm ve Sağlık. Turizmi Ziyaretçi Sayısı, Sağlık Turizmi Ziyaretçilerinin Turizm. Ziyaretçileri İçindeki Oranı (2003-2021)

Yıl	Turizm Amaçlı Ziyaretçi Sayısı	Sağlık Turizmi Amaçlı Ziyaretçi Sayısı	Sağlık Turizmi Ziyaretçilerinin Turizm Ziyaretçileri İçindeki Oranı (%)
2003	16.302,048	139.971	0,9
2004	20.262,645	171.994	0,8
2005	24.124,504	220.338	0,9
2006	23.148,670	193.728	0,8
2007	27.214,986	198.554	0,7
2008	30.979,974	224.654	0,7
2009	31.972,377	201.222	0,7
2010	33.027,941	163.252	0,5
2011	36.151,327	187.363	0,5
2012	36.463,921	216.229	0,6
2013	39.226,226	267.461	0,7
2014	41.415,070	414.658	1,0
2015	41.617,530	360.180	0,9
2016	31.365,330	377.384	1,2
2017	38.620,346	433.292	1,1
2018	45.628,673	551.748	1,2
2019	51.860,042	662.087	1,3
2020	15.826,266	388.150	2,5
2021	29.357,463	642.444	2,2

Kaynak: Anonim, (2022b).

Tablo 2 incelendiğinde 2019 ve 2020 yılı sağlık verileri karşılaştırılmıştır. 2019 yılına bakıldığında 518.457 sağlık turisti Türkiye'deki sağlık kuruluşlarına başvurmuşken 2020 yılında ise 643.169. kişi başvuruda bulunmuştur. COVID-19'dan kaynaklı Türkiye'de Nisan 2020 de seyahat kısıtlamaları getirilmesine rağmen ülkeye gelen sağlık turist sayısında düşüş beklenirken artış olduğu görülmektedir. Yurt dışından Türkiye'ye gelip herhangi bir sağlık kuruluşundan sağlık hizmeti alan bütün yabancı vatandaşlar sağlık turisti olarak değerlendirilmiştir. Sağlık Bakanlığının verilerine göre 2020 yılında ülkemize gelen sağlık turisti sayısının 2019'a. göre arttığı, ancak sağlık turizmi gelirlerinde düşüş olduğu görülmektedir (Kabacık, 2021).

Tablo 2. 2019-2020 Yıllarında Uyuşuna Göre Sağlık Turizmi Başvuruları

Uyruk	Sayı	
	2019	2020
Suriye	163.919	186.360
Irak	79.915	58.541
Azerbaycan	47.031	42.611
Afganistan	32.309	34.880
Libya	23.679	51.364
Türkmenistan	19.422	25.548
Rusya	18.242	18.289
Almanya	17.902	46.279
İran	16.644	15.692
Gürcistan	15.376	11.295
Özbekistan	14.132	21.318
Kırgızistan	8.549	9.217
Büyük Britanya	7.824	20.073
Ukrayna	7.393	9.806
Kazakistan	7.267	11.627
Bulgaristan	7.211	9.114
Somali	6.921	14.062
Amerika Birleşik Devletleri	6.713	7.752
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	6.639	-
Fas Krallığı	6.180	7.627
Çin	5.189	4.224
Mısır	-	4.683
İrlanda	-	4.466
Ürdün Krallığı	-	4.241
Romanya	-	4.010
Fransa	-	3.948
Filistin	-	3.569
Moldova	-	3.472
Cezayir	-	3.273
Hollanda	-	3.083
Pakistan	-	2.745
Toplam	518.457	643.169

Kaynak: Anonim, (2021). (Not: Verilerin olmadığı alanlara yönelik bildirim bulunmamaktadır.)

Ülkemizin termal turizmi çok eski tarihlere dayanmaktadır. Anadolu'daki şifalı suların Hititler döneminde kullanıldığı bilinmektedir. Doğal veya beşerî nedenlerden dolayı hasar gören ancak yeri değişmeyen en eski kaplıcaların Roma ve Bizans dönemine ait olduğu görülmüştür. Termal turizm Anadolu'da bilinen en eski turizm çeşididir. Bu tesislere tedavi ve spor amaçlı gelindiği bilinmektedir (Demirbey, 1992).

Türkiye'nin aktif deprem kuşakları, derin kırık hatları ve farklı maden yataklarının olması termal alanda yapısal özellikli bir ülke konumu haline getirmektedir. Bundan dolayı Türkiye termal ve içme suları açısından zengin bir yapıya sahiptir. Termal suların sıcaklıkları ve debileri farklı kimyasal ve fiziksel bazı özellikleri bakımından Avrupa'daki çoğu termal sulardan üstün konumdadır (Güner ve Sever, 2000).

Şekil 1. Türkiye Jeotermal Enerji Kaynakları (Anonim, 2022c).

Türkiye’deki termal su özelliklerine bakıldığında; debileri yüksek, eriyik mineral maddeler ve sıcaklık değerleri açısından termal kür ve uygulamalara uygun olduğu görülmüştür (Doğanay ve Zaman,2001). Bunun yanında Türkiye maden kaynakları ve termal kaplıcalar bakımından oldukça zengindir. Mineral sular bakımından yaklaşık 1300 yeraltı sıcak su kaynağına sahiptir. Ancak bu şifalı suların 500’ünden yararlanıldığı bilinmektedir (Özşahin ve Kaymaz, 2013).

Tablo 3 incelendiğinde 2020 yılında termal konaklama tesislerinde 130.000’in üzerinde yabancı uyruklunun ve ortalama 945.000 yerlinin konakladığı anlaşılmaktadır. Yabancı uyruklu vatandaşlarda 286 bin üzeri geceleme yaptıkları görülmektedir. Bununla beraber yabancı uyrukluların termal otellerde toplamda 2,18 gün, termal müstakil apart otellerde 16,13 gün ve butik termal otellerde 1,88 gün ortalama kalış süreleriyle konakladıkları anlaşılmıştır. Bu veriler incelendiğinde gelen ziyaretçilerin günübirlik veya hafta sonunu değerlendiren kişiler olduğu tahmin edilmektedir. Termal tedaviler için yapılacak olan ziyaretlerin kalış sürelerinin daha uzun süreli olması beklenmektedir (Arı, 2022).

Tablo 3. 2020 Yılı Turizm İşletme. Belgeli Termal Konaklama. Tesislerinde Tesislere Geliş Sayısı, Geceleme, Ortalama. Kalış. Süresi ve Doluluk. Oranlarının Tesis Tür ve Sınıflarına. Göre Dağılımı

Türü	Sınıfı	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme		
		Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Termal Otel	5 Yıldızlı	101,260	597,475	698,735	180,784	1.254,840	1.435,624
	4 Yıldızlı	24,966	248,147	273,113	98,065	452,329	550,394
	3 Yıldızlı	4,372	94,598	98,970	6,457	155,869	162,326
Termal Müstakil Apart Otel		47	2,707	2,754	758	7,187	7,945
Butik Termal Otel		50	2,549	2,599	94	4,609	4,703
Toplam		130,695	945,476	1.076,171	286,158	619,994	2.160,992

Türü	Sınıfı	Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı (%)		
		Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Termal Otel	5 Yıldızlı	1,79	2,10	2,05	2,41	16,75	19,17
	4 Yıldızlı	3,93	1,82	2,02	3,85	17,75	21,60
	3 Yıldızlı	1,48	1,65	1,64	0,81	22,05	22,96
	Toplam	2,18	1,98	2,01	2,66	17,34	19,99
Termal Müstakil Apart		16,13	2,65	2,88	1,23	11,67	12,91

Otel						
Butik Termal Otel	1,88	1,81	1,81	0,45	22,07	22,52

Kaynak: Anonim, (2022b).

Türkiye’deki termal su kaynaklarının sıcaklık, debi ve derinlik özelliklerine göre sınıflandırılması Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye Termal Su Kaynaklarının Sıcaklık, Debi ve Derinlik Özelliklerine Göre Sınıflandırılması

No	Sıcaklık	Kaynak Sayısı	Debi (1/sn)	Kaynak Sayısı	Derinlik (m)	Kaynak Sayısı
1	70->	38	0-5	145	0-250	27
2	50-69	75	5-10	33	250-500	48
3	<-49	288	10->	172	500->	46
4	Bilgi Yok	9	Bilgi Yok	60	Bilgi Yok	289

Kaynak: Özşahin ve Kaymaz, 2013.

3.Şırnak Turizm Potansiyeli

Şırnak kuzeyde Siirt, batıda Mardin ve Kuzeydoğuda Hakkâri illeri ile Güneyinde Suriye ve Irak devletleriyle örtülüdür. Şehrin batı kesimi Güneydoğu Anadolu bölgesinin Dicle bölümünde, diğer yarısı ise Doğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır. Şırnak ilinin kökeni çok eski tarihe dayanmakta olup, Guti, Babil, Med, Asur, Pers, Sasani, Abbaasi ve Emevi gibi medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Selçuklular ve Osmanlı döneminde Cizre’ye bağlı bir yerleşimdi. 1990 yılından itibaren il olmuştur. Şırnak iline bağlı altı ilçe bulunmaktadır. Bunlar Güçlügenak, Cizre, Uludere, Beytüşşebap, İdil ve Silopi ilçeleridir. Şırnak ilinin nüfusu 2019’da 529 bin 625 olarak hesaplanmış ve 2022 yılında 554 bin 788’e ulaştığı tahmin edilmektedir (Anonim, 2023).

Şekil 2. Şırnak İl Haritası (Anonim, 2022d).

19800 yıllık bir tarihe sahip olan Tufan olayının Şırnak ilindeki Cudi dağında sonlandığına inanılır. Bundan dolayı tarihsel olduğu kadarıyla dinsel bakımdan da önemli bir şehir konumundadır. Eski ismi “Şehri-Nuh” olarak kayıtlara geçmiştir. Kâtip Çelebinin yazdığı “Seyahatname” ve tarihi rivayetlere göre Cizre ilçesi Nuh tufanından sonra ikinci kez kurulmuş ve Cizre’nin sığağından korunmak için de Şırnak ili yazlık ve yaylak olarak Nuh peygamberin oğulları tarafından kurulmuştur (Anonim, 2010b). Şırnak ilinde birbirinden farklı iki iklim görülmektedir. Bunlardan birincisi özellikle kış aylarında etkisini gösteren soğuk karakterli karasal. hava kütesidir. Bir diğeri ise yaz aylarında kendini gösteren sıcak karakterli tropikal. hava kütesidir. Doğu Anadolu bölgesinde kışlar sert ve soğuk geçmektedir. Güneydoğu Anadolu kısmında kalan kesimler de kışlar daha ılıman geçer. Ancak yaz ayları aşırı sıcak olmaktadır (Anonim, 2010a).

Şırnak ili turizm açısından kültürel değerleri, doğal kaynakları ve zengin tarihiyle turistik açıdan önemli bir potansiyele sahiptir. İldeki tarihi eserleri, doğal güzellikleriyle turistik açıdan görülmeye değer pek çok yer vardır. Bölge camiler, kiliseler, kaleler ve kaplıcalar açısından oldukça zengindir (Anonim, 2022e).

Şırnak ilindeki Mem u Zin Destanı'nın varlığı, dünyanın en eski ikinci kilisesini bünyesinde bulundurması, Nuh'un Kenti olarak bilinmesi ve çoğu medeniyetlere başkentlik ve ev sahipliği yapmasından dolayı turizm potansiyeli yüksek bir kenttir. Özellikle Cizre ilçesi, birçok medeniyetten kalan yapıların olduğu bir ilçe konumundadır. Bununla beraber Nuh'un Gemisi'nin Cizre ilçesindeki Cudi dağında olduğu ve yerleştiği inancı bu ilçeye farklı bir kültürel kimlik kazandırmıştır (Anonim, 2010a).

Tablo 5 incelendiğinde Şırnak ili turizm işletme belgeli konaklama tesislerine 2021 yılında yerli ve yabancı olmak üzere, Cizre, Merkez, ve Silopi ilçelerine toplamda 101 bin 522 kişinin geldiği ve ortalama kalış sürelerinin 1,42 olduğu tespit edilmiştir. Şırnak ilinin Silopi ilçesindeki Habur sınır kapısının varlığı orta doğuya açılan kapı konumundadır. Irak gibi komşu ülkelerden transit geçişler sağlayan turistler Habur sınır kapısını sıklıkla kullanmaktadırlar.

Tablo 5. Şırnak İlinde Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süreleri			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Cizre	3.135	24.165	27.300	4.426	41.676	46.102	1,41	1,72	1,69	2,30	21,68	23,98
Merkez	186	66.660	66.846	313	82.826	83.139	1,68	1,24	1,24	0,16	43,08	43,25
Silopi	11	7.265	7.376	200	15.011	15.211	1,80	2,06	2,06	0,40	29,78	30,18
Toplam	3.432	98.090	101.522	4.939	139.513	144.452	1,44	1,42	1,42	1,14	32,08	33,22

Kaynak: Anonim, (2022a).

Şırnak iline milliyetlerine göre tesise giriş yapan en çok ziyaretçi sayısı Tablo 6'da verilmiştir. Bölgeye en çok 2.836 kişi ile Irak'tan gelenler olmuştur. Hollanda, Almanya, Azerbaycan ve İngiltere'den gelen çoğu kişinin daha önce çeşitli nedenle göç etmek zorunda kalıp, geride bıraktıkları topraklarını ziyaret ettikleri düşünülmektedir.

Tablo 6. Milliyetlerine Göre Şırnak'a En Çok Tesise Giriş Yapan Ziyaretçi Sayısı (2019)

Ülke	Tesise Giriş	Geceleme
Irak	2.836	4.224
Hollanda	108	212
Almanya	102	189
Azerbaycan	98	204
İngiltere (B. Krallık)	73	116

Kaynak: Anonim, (2022e).

Tablo 7 incelendiğinde Şırnak ilinde belediye ve işletme belgeli 13 tesis ve 1860 yatak sayısı bulunmaktadır. Bunlara bakanlıktan yatırım. belgesi alan tesislerde eklendiğinde toplamda 16 tesis ve 2216 yatak sayısı bulunmaktadır. İlde bulunan İşletme. Belgeli tesislerin 2 tanesi 5 yıldızlıdır. Bunun yanında 4 yıldızlı, 3 yıldızlı ve 2 yıldızlı 1'er otel bulunmaktadır.

Tablo 7. Şırnak'taki Konaklama Tesisi İstatistikleri

	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Belediye Belgeli	8	238	652
İşletme Belgeli	5	603	1208
Yatırım Belgeli	3	188	356
Toplam	16	1209	2216

Kaynak: Anonim, (2022a).

Tablo 8'e bakıldığında Şırnak iline en çok mart ayında 166 bin 853 kişiyle ziyaretçi girişi olmuştur. Bunun yanında ağustos ayında 149 bin 574 ve haziran ayında 142 bin 066 kişi Şırnak ilini ziyaret etmiştir. Kış aylarında ziyaretçi sayısının az olduğu görülmektedir. Ziyaretçilerin daha çok bahar ve yaz aylarını tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Şırnak'a Giriş Yapan Vatandaş Ziyaretçilerin (Yurtiçi + Yurt Dışı İkametli) Sınır Kapılarına ve Aylara Göre Dağılımı

		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
Habur Sınır Kapısı	Kara	131.369	132.191	166.853	124.657	124.937	142.066	123.768	149.574	129.884	126.482	138.661	172.728	1..663,170
Şerafettin Elçi Havaalanı	Hava	-	-	-	-	55	-	-	-	-	-	-	-	55
Toplam		131.369	132.191	166.853	124.657	124.992	142.066	123.768	149.574	129.884	126.482	138.661	172.728	1.663,225

Kaynak: Anonim, (2022a).

3.1.Şırnak Termal Turizm Potansiyeli

Şırnak birçok şifalı sulara sahip kaplıca olanakları ile termal turizmi açısından da potansiyeli yüksek bir ildir. Bölgede Belkısana (Hısta) Kaplıcası, Besta Kaplıcası, Zümrüt Dağı Kaplıcası, Nasfaran Kaplıcası gibi termal turizm olanakları mevcuttur.

3.1.1.Belkısana (Hesta) Kaplıcası

Belkısana kaplıcası Şırnak ilinin Güçlükönak ilçesinde yer almakta olup, Dicle nehrinin kıyısında, Düğünyardı köyünün yakınında bulunmaktadır. Belkısana kaplıcası Hz. Süleyman tarafından eşi Belkis Sultana düğün hediyesi olarak verildiğine inanılmaktadır. Kaplıcanın dibinde Hz. Süleyman'ın ayak izinin olduğuna inanılmaktadır. Bundan dolayı inanç ritüelinden turistlerin rağbet gördüğü bir yerdir (Çelik ve Coşkun, 2015).

Şekil 3. Belkısana (Hısta) Kaplıcası, Anonim, (2022f).

Belkısana kaplıcası Şırnak ilinin en yüksek ısı derecesine sahip termal su kaynağıdır. Isı derecesi 67°C'dir. Kaplıca suyu sülfat ve kalsiyum içermektedir. Debisi 7 lt/sn ve pH değeri ise 7.15'tir. Kaplıca üzerinde yapılan çalışmalarda mevcut olan debinin daha fazla artırılabilirliğini gösteren hidrolojik şartların olduğu tespit edilmiştir. Kaplıcanın kadın hastalıklarına ve romatizmal hastalıklara faydalı olduğu tespit edilmiştir (Çelik ve Coşkun 2015). Suyu kalsiyum sülfat ve kükürtlü, sodyum sular grubunda yer almaktadır. Kaplıcaya genellikle kireçlenme, boyun problemleri, cilt hastalıkları ve bel fıtığı, kas-eklem hastalıkları, kadın hastalıkları, ortopedik problemler ve romatizma problemleri yaşayan hastalar ziyaret etmektedir. Tedavi için giden hastaların hastalıklarına fayda görüldüğü tıbbi olarak saptanmıştır (Anonim, 2022f).

Kaplıcaya 2015 yılında termal otel inşa edilmiş olup, modern tesisler kurulmuştur. Termal otelin 30'a yakın aileye istihdam olanakları sunduğu bilinmektedir. Bununla beraber küçük çaplı aile pansiyonları da bulunmaktadır. Özellikle yaz aylarında yakın civarlardan binlerce kişi kaplıcayı ziyaret etmektedir (Çelik ve Coşkun 2015).

3.1.2. Zümrüt Dağı Kaplıcası

Zümrüt kaplıcası Şırnak ilinin Beytüşşebap ilçesinde Kato dağında yer almaktadır. İlçe merkezine 7 km uzaklıktadır. Termal turizm için gayet önemli ve öncelikli olan kaplıcalardan biridir. Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığının Türkiye kültür yapılanmasında korunmasını sağladığı kaplıcalardan biri özelliğini taşımaktadır. Kaplıca suyunun debisi 1lt/sn olarak tahmin edilmektedir (Anonim, 2022e).

Şekil 4. Zümrüt Dağı Kaplıcası, Anonim, (2022g).

Kaplıcanın suyu tortuludur. Bu yüzden içme suyu olarak kullanılmamaktadır. Su sıcaklığı 39°C kükürt bileşimlidir. Kaplıcanın suyu romatizmal, böbrek, bel ağrısı ve cilt hastalıklarına iyi gelmektedir. Bunun yanında Zümrüt kaplıcaları için tatil köyü projesi çalışmaları yapılmaktadır (Çelik vd., 2013).

3.1.3. Bêsta Kaplıcası

Besta kaplıcası il merkezine 30 km uzaklıkta olup, ilin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Balveren belediyesine yakın bir civardadır. Besta kaplıcası iki tane kaplıcadan oluşmaktadır. Bunlardan biri çamur banyosu şeklinde kullanılmaktadır. Genellikle tedaviler çamur banyosuyla beraber yapılır. Bir diğer kaplıca ise su banyosu olarak kullanılmaktadır. Bununla beraber içme suyu olarak da kaplıcadan yararlanılmaktadır (Çelik ve Coşkun, 2015).

Besta kaplıcası kadın hastalıkları, romatizmal hastalıklar ve cilt hastalıklarına yararlı olmakta olup, genellikle bu hastalıklara sahip insanların uğradığı bir yerdir. Bu kaplıcaya ulaşım alt yapısı yapılmadığından binek hayvanlarla ya da yürüyerek gidilebilmektedir (Anonim, 2022h).

Şekil 5. Balveren Besta Kaplıcası, Anonim, (2022h).

3.1.4. Nasfaran Kaplıcası

Nasfaran Kaplıcası Şırnak'ın Kumçatı Beldesine yaklaşık birkaç km uzaklıktadır. Bu kaplıcada iki kaynak bulunmaktadır. Kaynakların birinden çamur banyosu olarak yararlanılmakta olup, bir diğer kaynaktan ise su banyosu ve içme suyu olarak faydalanılmaktadır. Çamur banyosunun egzema, mantar ve sivilce gibi hastalılara iyi geldiği ve kesin tedavi ettiği bilinmektedir (Anonim, 2022h).

Şırnak'taki Belkısana kaplıcası dışında bulunan kaplıcalarda yapılandırılmış tesis bulunmamaktadır. Genelde tesisleri yerli halkın veya yakın civardan gelen ziyaretçilerin kullandıkları bilinmektedir.

Tablo 9. Şırnak Jeotermal Kaynak Bilgileri

İl	Kaplıca Adı	Kaplıca Yeri	Tesis Durumu
	Zümrüt Kaplıcası	Beytüşşebap İlçesi Ilıcak Köyü Yakını	Yok (İlkel Kullanım)
Şırnak	Besta Kaplıcası	Merkeze 15 km uzaklıktaki Dereler Köyünde	Yok (İlkel Kullanım)
	Nasfaran Kaplıcası	Kumçatı Beldesi Yakınında	Yok (İlkel Kullanım)
	Hesta Kaplıcası	Güçlükonak İlçesi Yakınında	Güçlükonak Belkısana Kaplıca Tesis (Belediye İşletme Belgeli)

Kaynak: Çelik ve Coşkun, 2015.

Şekil 7. Şırnak Bölgesi Kaplıca Haritası (Çelik ve Coşkun, 2015).

Tablo 10. Şırnak Bölgesindeki Jeotermal Kaynakların Su Tipi

Şehir	Lokasyon	EI ($\mu\text{S}/\text{cm}$)	pH	T ($^{\circ}\text{C}$)	Su Tipi	Alındığı Yer
Şırnak	Belkısana (Hısta)	2260	6.77	62.2	Ca-SO ₄	Jeotermal kaynak
Şırnak	Uludere Beytülşebap	320	8.13	8.6	Ca-Mg-HCO ₃	Soğuk su kaynağı
Şırnak	Zümrüt Kaplıcası	1739	6.75	44	Na-Ca-Cl-HCO ₃	Jeotermal kaynak
Şırnak	Beytülşebap	260	7.87	9.0	Ca-HCO ₃	Soğuk su kaynağı
Şırnak	Kaniyagerm	817	7.21	21.1	Ca-Mg-HCO ₃ -SO ₄	Jeotermal kaynak
Şırnak	Nasfaran_İkizce	1739	8.96	20.04	Na-HCO ₃ -Cl	Jeotermal kaynak
Şırnak	Nasfaran_İkizce	1201	8.01	22.7	Na-HCO ₃ -Cl	Jeotermal kaynak
Şırnak	Bêsta	1070	7.18	26.5	Ca-Mg-Na-SO ₄ -HCO ₃	Jeotermal kaynak
Şırnak	Bêsta	1095	7.22	27.3	Ca-Mg-SO ₄ -HCO ₃	Jeotermal kaynak

Kaynak: Baba vd., 2015.

Türkiye termal turizm potansiyeli açısından zengin bir yapıya sahip olup, birçok termal kaynağa sahiptir. Sağlık turizmi açısından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından tercih edilen bir ülke konumundadır. Akbulut (2010) çalışmasında Güneydoğu Anadolu bölgesinin termal kaynaklar bakımından en fakir bölgesi olduğunu tespit etmiş ve termal su kaynaklarının daha çok kaplıca şeklinde değerlendirdiğini, kaplıcadaki tesislerin yeterli olmadığını ve bundan dolayı da genellikle ziyaretlerin günü birlik olduğunu vurgulamıştır. İlaven, Doğu Anadolu Bölgesi üzerindeki yaptığı çalışma da Türkiye'nin üçüncü en zengin bölgesi olduğunu belirtmiştir. Ancak gerek bölgedeki siyasi nedenlerden dolayı gerek altyapı-üstyapı yetersizliğinden kaynaklı termal su kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılmadığını ifade etmiştir.

Şırnak ili hem turizm hem de kaplıcaları bakımından zengin ve köklü bir yapıya sahiptir. Bölgedeki termal su kaynaklarının egzama, bel ağrısı, kadın hastalıkları, romatizmal hastalıklar, cilt hastalıkları, mantar ve sivilce gibi birçok hastalığa şifa olduğu bildirilmektedir. Son dönemlerde Belkısana kaplıcasının modern tesislerle desteklenmesi turizm açısından kaplıcanın tercih edilmesini güçlendirmiş ve istihdam olanaklarını arttırmıştır. Ancak bölgede bulunan diğer kaplıcaların yeterli düzeyde bakım onarım ve tesise sahip olunmaması, kaplıcaların hem niteliğini hem de niceliğini zayıflatmıştır. Bundan dolayı da sağlık amaçlı ziyaret edilen bir yer olmaktan çıkmış, daha çok günü

birlik eğlence veya içme suyu olarak kullanılmıştır. Besta kaplıcası gibi ulaşım imkanının kısıtlılığı ziyaretçilerin çeşitli zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı yetkili kurumların bölgede bulunan kaplıcaları günümüz termal turizm düzeyine ulaştıracak çalışmaları yapmaları önem arz etmektedir. Bunun yanında bölgede turizm sektöründeki gelişmenin ve kaplıcaların tanıtımı konusunda yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Bölgedeki kaplıcaların hem nitelik hem de nicelik açısından yeterli seviyeye ulaşabilmeleri için gerekli çalışmaların başlatılması gerekmektedir. Termallerin etrafında konaklama, yiyecek ve içecek işletmeleri donanımlarının yapılandırılması ve sağlık turizmine yönelik arz ortamını oluşturulması için çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Kaplıca bölgesinde yaşayan yerli halkın sağlık turizmi ve termal turizm farkındalığı artırılmalıdır. Şırnak termal turizm rotası oluşturulmalı ve termal turizm açısından önemli noktalar belirlenip korunmalıdır.

4. Kaynakça

- Akbulut, A. (2010). Türkiye’de Kaplıca Turizmi ve Sorunları, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1): 35-54.
- Anonim, (2010a). Şırnak Kültür Envanteri. (2010). Şırnak Valiliği, Şırnak.
- Anonim, (2010b). T.C. Dicle Kalkınma Ajansı, 2010.
- Anonim, (2021). Sağlık Bakanlığı, (2021). <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr.saglik-turizmi> (Erişim Tarihi, 02.01.2023).
- Anonim, (2022a). Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). Konaklama İstatistikleri. Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara. <https://ktb.gov.tr>. (Erişim Tarihi, 4.01.2023).
- Anonim, (2022b). TÜİK. (2022). Turizm İstatistikleri. (Erişim Tarihi, 25.12.2022).
- Anonim, (2022c). <https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/jeotermal-harita/images/4.jpg> (Erişim 27.12.2022).
- Anonim, (2022d). <https://www.google.com/search?q=NASFARAN+KAPLICASI&rlz>, (Erişim Tarihi, 27.12.2022).
- Anonim, (2022e). <https://www.tursab.org.tr/e-dergi?pdf=/assets/assets/uploads/ticaret-odasi/sirnak-r.pdf> (Erişim Tarihi, 27.12.2022).
- Anonim, (2022f). <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sirnak/TurizmAktiviteleri/termal-turizm398233> (Erişim Tarihi, 27.12.2022).
- Anonim, (2022g). <http://www.beytussebah.gov.tr/zumrut-dagi-kaplicasi> (Erişim Tarihi, 13.01.2023).
- Anonim, (2022h). <http://www.sirnakkulturturizm.gov.tr/TR,56432/kaplıcalar.html> (Erişim Tarihi, 26.12.2022).
- Anonim, (2023). <https://www.nufusu.com/il/sirnak-nufusu> (Erişim Tarihi, 26.01.2023).
- Alen, M.E., Fraiz, J.A. ve Rufin, R. (2006). Analysis of Health Spa Customers' Expectations and Perceptions: The Case of Spanish Establishments, Polytechnic Studies Review, Spain.
- Baba, A., Akkuş, İ., Şaroğlu, F., Özel, N., Yeşilnacar, M. İ., Nalbantçılar, M.T., Demir, M., Gökçen, G., Arslan, Ş., Yazdani, H., Kuzgunkaya, E., Dursun, N., (2015). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki (Gap) Jeotermal Kaynakların Hidrojeokimyasal Özellikleri, III. Jeotermal Kaynaklar Sempozyumu, Ankara, 04-06 Kasım, 207-218.
- Brandao, F., Liberato, D., Teizeira, A., Liberato, P. (2021). Motives for Thermal Tourism: An Application to North and Central Portugal, Centre for Tourism Research, Portekiz.
- Çelik, S., Coşkun, E., Öztürk, E. (2013). Şehri Nuh’un (Şırnak) Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi 3(2): 21-28.
- Çelik, S. ve Coşkun, E. (2015). Trc3 Bölgesi (Mardin, Batman, Siirt, Şırnak)’nin Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators ;EITOCJ Bildiriler Kitabı, 3, 583-592.
- Demirbey, Ş. (1992). Turizmde Termalizm ve Bursa Termal Turizmi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitapevi, Konya.
- Dicle Kalkınma Ajansı. (2010). Dicle Bölgesi (TRC3) Turizm Mevcut Durum Raporu. 15.
- Erdoğan, E. ve Aklanoğlu, F. (2007). Termal Turizm ve Afyon-Gazlıgöl Örneği. Naturel and Applied Sciences, Ankara, 35:83-92.

- Güner, İ. ve Sever, R. (2000). Az bilinen Bir İçme: Malatya-Aşağıispendere İçmeleri. Türk Coğrafya Dergisi, İstanbul.
- Jadhav, S., Yeravdekar, R., Kulkarni, M. (2013). Cross-border Healthcare Access in South Asian Countries: Learnings for Sustainable Healthvare Tourism in İİndia. Social and Behacioral Sciences, İndia.
- Kabacık, M. (2021). Covid-19 Pandemisinin Türkiye Sağlık Turizmine Etkileri. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, Ordu, 5: 464-475.
- Özşahin, E. ve Kaymaz, K, Ç. (2013). Türkiye'nin Termal Su kaynaklarının coğrafi Açıdan Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Erzurum, 50:25-37.